

**Програмові вимоги до здачі заліку
з навчальної дисципліни
«Сімейне право України і країн ЄС»
для здобувачів 2-го курсу денної форми навчання на 2025– 2026 н. р.**

**1. ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ СІМЕЙНОГО ПРАВА
УКРАЇНИ І КРАЇН ЄС**

Тема 1. Загальні положення сімейного права.

Поняття сім'ї. Право на сім'ю. Основні характерні ознаки сім'ї. Історичні типи шлюбних відносин. Підстави виникнення сім'ї за законодавством України та країн ЄС.

Поняття та особливості предмету сімейного права. Місце сімейного права в системі права України. Загальна характеристика методу сімейного права.

Принципи сімейного права. Характеристика таких принципів сімейного права, як: державна охорона сім'ї, материнства, батьківства; рівність учасників сімейних відносин; недопустимість державного або будь-якого іншого втручання в сімейне життя; пріоритет сімейного виховання; регулювання сімейних відносин за домовленістю (договором) між їх учасниками; пріоритет захисту прав та інтересів дітей та непрацездатних членів сім'ї. Аналіз функцій сімейного права.

Джерела правового регулювання сімейних відносин України та країн Європейського Союзу. Структура Сімейного кодексу України. Особливості джерел сімейного права країн ЄС.

Тема 2. Сімейні правовідносини

Поняття та ознаки сімейних правовідносин. Характеристика суб'єктного складу сімейних правовідносин як найважливішої ознаки.

Види сімейних правовідносин. Класифікація сімейних правовідносин за такими критеріями, як: характер виникнення правовідносин; зміст правовідносин; просторові межі сімейних правовідносин; зміст прав та обов'язків суб'єктів сімейних правовідносин; підстави виникнення та суб'єктний склад правовідносин.

Склад сімейних правовідносин: суб'єкти, об'єкти та зміст сімейних правовідносин. Поняття та особливості сімейної правоздатності та дієздатності. Специфіка об'єктів сімейних правовідносин. Поняття та особливості змісту сімейних правовідносин.

Підстави виникнення, зміни та припинення сімейних правовідносин. Особливості та різновиди юридичних фактів у сімейному праві.

Здійснення сімейних прав та виконання сімейних обов'язків. Поняття суб'єктивного сімейного права та сімейного обов'язку. Засади здійснення сімейних прав.

Захист сімейних прав та інтересів. Поняття та ознаки захисту сімейних прав. Способи захисту сімейних прав за законодавством України і країн ЄС. Форми захисту сімейних прав.

Тема 3. Поняття та умови укладення шлюбу. Шлюбний договір

Поняття та умови укладення шлюбу в Україні та країнах ЄС. Загальна характеристика ознак шлюбу. Тлумачення основних умов шлюбу: добровільності та досягнення особами, які вступають у шлюб, шлюбного віку. Перешкоди до укладення шлюбу.

Порядок вступу в шлюб та його державна реєстрація. Права та обов'язки органу ДРАЦС при отриманні заяви про реєстрацію шлюбу. Права та обов'язки наречених при поданні заяви про реєстрацію шлюбу. Час реєстрації шлюбу. Місце реєстрації шлюбу.

Поняття, загальна характеристика та суб'єкти укладення шлюбного договору за законодавством України та країн ЄС. Предмет та порядок укладення шлюбного договору. Суб'єктний склад правовідносин, що опосередковуються шлюбним договором.

Зміст шлюбного договору в Україні і країнах ЄС за законодавством України та країн ЄС.

Підстави, порядок та правові наслідки зміни умов, розірвання, недійсності або припинення шлюбного договору.

Тема 4. Недійсність шлюбу. Припинення шлюбу

Визнання шлюбу недійсним. Підстави, порядок та правові наслідки визнання шлюбу недійсним за законодавством України та країн ЄС. Визнання шлюбу неукладеним.

Поняття та підстави припинення шлюбу. Особливості припинення шлюбу внаслідок оголошення одного з подружжя померлим. Державна реєстрація розірвання шлюбу. Підстави розірвання шлюбу. Розмежуйте поняття «розірвання шлюбу» та «визнання шлюбу недійсним». Реєстраційний порядок розірвання шлюбу. Судовий порядок розірвання шлюбу. Особливості розірвання шлюбу в національних законодавствах країн ЄС.

Момент розірвання шлюбу за рішенням суду. Правові наслідки розірвання шлюбу.

Встановлення режиму окремого проживання подружжя: поняття, умови та правові наслідки за законодавством України та країн ЄС.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ОСОБИСТІ НЕМАЙНОВІ ТА МАЙНОВІ ПРАВОВІДНОСИНИ СУБ'ЄКТІВ СІМЕЙНОГО ПРАВА УКРАЇНИ ТА КРАЇН ЄС

Тема 5. Особисті немайнові права та обов'язки подружжя

Поняття й загальна характеристика особистих немайнових прав та обов'язків подружжя. Момент набуття подружжям особистих немайнових прав та обов'язків.

Зміст окремих особистих немайнових прав та обов'язків подружжя. Право на материнство та батьківство. Право дружини та чоловіка на повагу до своєї індивідуальності. Право на зміну прізвища. Вирішення спору між подружжям щодо вибору прізвища. Право на розподіл обов'язків та спільне вирішення питань життя сім'ї. Право на свободу та особисту недоторканність. Припинення особистих немайнових прав подружжя.

Особисті немайнові обов'язки подружжя. Репродуктивні права подружжя.

Інші особисті немайнові права подружжя.

Тема 6. Майнові права та обов'язки подружжя

Загальна характеристика майнових правовідносин подружжя. Ознаки майнових відносин подружжя.

Правовий режим майна подружжя. Особиста приватна власність чоловіка та дружини. Перелік майна, що належить на праві особистої приватної власності подружжя. Правовий режим речей індивідуального користування. Спільна сумісна власність подружжя. Перелік об'єктів спільної сумісної власності подружжя.

Характеристика майнових відносин подружжя за законодавством країн ЄС. Основні види законних режимів майна подружжя. Режим відкладеної власності.

Поділ спільного майна подружжя. Добровільний і судовий порядок поділу спільного майна подружжя.

Правовий режим майна фактичного подружжя.

Тема 7. Права і обов'язки батьків і дітей.

Загальна характеристика та ознаки особистих немайнових прав та обов'язків батьків і дітей. Рівність прав та обов'язків батьків щодо дитини. Права батьків щодо виховання дитини. Забезпечення права дитини на належне батьківське виховання. Обов'язок дитини, повнолітніх

дочки та сина піклуватися про батьків. Зміст батьківських правовідносин за законодавством країн-держав ЄС. Особливості здійснення батьківських прав та виконання батьківських обов'язків.

Підстави та наслідки позбавлення батьківських прав. Влаштування дитини, батьки якої позбавлені батьківських прав. Поновлення батьківських прав. Відібрання дитини від батьків без позбавлення їх батьківських прав.

Майнові відносини між батьками і дітьми. Роздільність майна батьків і дітей. Право спільної сумісної власності батьків і дітей. Управління майном дитини.

Тема 8. Аліментні зобов'язання подружжя

Поняття та загальні підстави виникнення аліментних зобов'язань подружжя. Інститут аліментних зобов'язань у європейському сімейному праві. Право одного з подружжя на утримання.

Аліментні зобов'язання колишнього подружжя. Способи і розмір надання утримання одним із подружжя другому. Договір подружжя про надання утримання. Час, протягом якого сплачуються аліменти одному з подружжя. Види доходів, які враховуються при визначенні розміру аліментів. Право чоловіка на утримання у разі проживання з ним дитини. Припинення, обмеження або позбавлення права на утримання одного з подружжя.

Право на утримання фактичного подружжя.

Тема 9. Правове регулювання відносин, пов'язаних із усиновленням.

Поняття та історія розвитку інституту усиновлення. Умови, порядок та правові наслідки усиновлення. Особа, яка може бути усиновленою. Усиновлення дитини, яку не забрали з пологового будинку чи підкинули, або яка була знайдена. Особливості усиновлення братів та сестер. Особи, які можуть бути усиновлювачами. Згода батьків та дитини на усиновлення. Момент усиновлення. Нагляд за дотриманням прав дитини, яка усиновлена. Таємниця усиновлення.

Визнання усиновлення недійсним: порядок та правові наслідки.

Особливості правового регулювання відносин, пов'язаних із усиновленням, у країнах ЄС. Аналіз порядку усиновлення у різних країнах ЄС.

Скасування усиновлення: порядок та правові наслідки. Особи, які мають право на звернення до суду з позовом про скасування усиновлення або визнання усиновлення недійсним. Позбавлення усиновлювача батьківських прав.

Тема 10. Соціально-правовий захист дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Поняття дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Підстави набуття такого статусу. Правовий статус дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування: особисті немайнові та майнові права, соціальні гарантії та пільги. Система органів, що забезпечують соціально-правовий захист дітей: повноваження органів опіки та піклування, служб у справах дітей, центрів соціальних служб.

Форми влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування: усиновлення, опіка, піклування, прийомна сім'я, дитячий будинок сімейного типу, тимчасове або інституційне влаштування.

Порядок взяття дітей на облік і ведення державного банку даних про дітей, які можуть бути усиновлені або влаштовані під опіку.

Матеріальне, житлове, освітнє та медичне забезпечення дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.

Соціальний супровід дітей після виходу із закладів інституційного догляду чи після досягнення повноліття.

Правові гарантії захисту прав дітей, позбавлених батьківського піклування, та відповідальність посадових осіб за їх порушення.

Особливості правового регулювання соціально-правового захисту дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, у країнах Європейського Союзу: порівняльно-правовий аналіз.